

Pastoralno praćenje obitelji u mjesnoj Crkvi

Plejić, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:512799>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

S V E U Č I L I Š T E U S P L I T U

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

Filozofsko-teološki studij

Marko PLEJIĆ

Pastoralno praćenje obitelji u mjesnoj
Crkvi

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Ivica Jurić

(ak. godina 2023./2024.)

Split, kolovoz 2024.

Sadržaj

Sažetak	1
Uvod	2
1. Općenito o braku i obitelji i analiza trenutne stvarnosti	3
1.1. Smanjenje broja zasnivanja braka	5
1.2. Viša dob kod zasnivanja braka i prirodni priraštaj	7
1.3. Povećanje broja rastava brakova.....	9
2. Biblijska utemeljenost i nauk Učiteljstva Crkve o braku i obitelji	11
2.1. Biblijski postulati Učiteljstva Crkve o braku i obitelji.....	13
2.2. Izazovi u obiteljima u <i>Evangelii gaudium</i>	14
2.3. Neki poticaji za obitelji u <i>Amoris laetitia</i>	16
3. Perspektive rada s obiteljima u pastoralnom planu i programu.....	19
3.1. Osnivanje obiteljskih zajednica u župama.....	20
3.2. Model Obiteljske zajednice u župi Gospe od Otoka u Solinu	24
3.3. Model „2=1“ - Skac Split.....	28
Zaključak	31
Bibliografija.....	33
Abstract.....	37

Sažetak

Tematika pastoralna braka i obitelji predmet je mnogih istraživanja, proučavanja i pisanja radova zbog svoje važnosti i aktualnosti u svako vrijeme. U ovom radu željeli smo provjeriti aktualno stanje pastoralna braka i obitelji, što o toj stvarnosti govori Crkveno učiteljstvo, i koje se konkretne aktivnosti mogu pokrenuti na pastoralnoj razini da bi se poboljšalo postojeće stanje. U tom smislu istražili smo koliko ljudi u društvu još vjeruju u sakrament i institut braka, zatim brojčano stanje zasnivanja novih bračnih zajednica, te postotak onih koji pokreću procese za proglašenje ništavnosti braka. U radu smo iznijeli što dokumenti Učiteljstva donose o pastoralu braka i obitelji na razini sveopće i mjesne Crkve. Obuhvatili smo ono što Biblija naučava o toj stvarnosti te posebno ono što nam aktualni papa Franjo poručuje u svojim dokumentima. Kao konkretizaciju pastoralna braka i obitelji iznijeli smo u drugom dijelu rada i pojedine uspješne modele pastoralnog djelovanja. To su Obiteljska zajednica u župi Gospe od Otoka u Solinu i projekt Studentskog katoličkog centra Split pod nazivom „2=1“ (dvoje su jedno) koji predstavljaju prikladan oblik pastoralnog i duhovnog praćenja mladih osoba, mladih parova i mladih obitelji.

Ključne riječi: *pastoral, brak, obitelj, Crkva, Crkveno učiteljstvo, praćenje, obiteljska zajednica, mladi, župa*

Uvod

U ovom radu želimo obraditi tematiku suvremenih izazova u pastoralu braka i obitelji, s posebnim naglaskom na mlade obitelji. Temeljno pitanje koja se postavlja kod govora o braku i obitelji je koliko zapravo hrvatsko društvo u cjelini te na poseban način vjernici katolici još drže do sakramenta i instituta braka koji je potreban za zasnivanje obitelji. Druga bitna stavka kod govora o ovoj tematici je ona koja nam pokušava dati odgovor kada ljudi ulaze u brak. Koje su godine to danas, a koje su godine bile prije nekoliko desetljeća? Prigodom govora o ovoj temi prilično važno pitanje je i stanje razvoda braka.¹ Kod svih ovih pitanja želimo podastrijeti trenutno stanje, predstaviti pojedine perspektive te na kraju dati moguća rješenja povoljnih ishoda ove tematike s modelima i primjerima koji funkcioniraju na razini župnih i biskupijskih pastoralnih zajednica i udruga. U radu ćemo izložiti podatke koji vrijede za Crkvu u Hrvatskoj, ali i predočiti neke smjernice koje vrijede za sveopću Katoličku Crkvu. Pri tome ćemo podastrijeti ono što nam donosi nauk crkvenog učiteljstva kroz svoje dokumente kao što su konstitucije, pobudnice, te ostali dokumenti. Pri iznošenju podataka koji obrađuju ovu tematiku donijet ćemo pojedine statistike koje vrijede i za područje građanskih brakova na području Europe i Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu RH); u kolikoj mjeri se oni sklapaju te razvode. Ovo donosimo iz razloga što živimo u pluralnom društvu u kojem nisu svi građani vjernici, te posljedično ne sklapaju vjerski (katolički) brak. Također i oni koji se deklarativno izjašnjavaju kao vjernici često ne sklapaju sakramentalni brak, nego žive u neregistriranom partnerstvu ili pak sklapaju samo građanski brak. Naposljetku želimo prikazati pojedine uspješne primjere u pastoralnoj praksi koji bude nadu i daju optimističan pogled u pozitivnu budućnost što se tiče očuvanja sakramentalnosti ženidbe, praćenja supružnika u braku te skrbi za sve članove obitelji. Kao ogledni primjer predstaviti ćemo rad s Obiteljskom zajednicom župe Gospe od Otoka u Solinu, te rad i djelovanje Studentskog katoličkog centra Split (Skac_St). Ovakav pristup pastoralnog rada trebao bi ojačati pouzdanje da će obitelj ostati čvrsta uporišna točka za budućnost ljudskog roda.

¹ Uputno je odmah obratiti pažnju na pojmovnu i sadržajnu razliku kanonskog i civilnog prava. Kanonsko pravo dopušta i regulira rastavu uz trajanje ženidbene veze (rastava od stola i postelje), dok civilno pravo poznaje građanski razvod braka koji ima drugačije pravne učinke. Kanonsko pravo također omogućava postupak za proglašenje ženidbe ništavnom, ukoliko ona nije bila valjana u početku, a sve ove institute izložiti ćemo dalje u tekstu kod govora o rastavi.

1. Općenito o braku i obitelji i analiza trenutne stvarnosti

Tematika obitelji obuhvaća široko područje socijalnog konteksta svijeta u kojem živimo. U svakom aspektu društvenog organiziranja čovjeka postoji nešto vezano za obitelj. Da bi mogli govoriti o bilo kojem aspektu obitelji moramo znati što ona uistinu jest, što ona zapravo predstavlja; moramo je definirati. „Obitelj je prirodna životna zajednica roditelja s njihovom djecom koja se razvija iz braka. U posljednjim se desetljećima hrvatski autori koriste pojmovima „ženidba“ i „brak“. Tim pojmovima izriču istu stvarnost.“² Kod govora o bračnoj tematici potrebno je napraviti distinkciju između katoličkog sakramenta ženidbe u duhovno otajstvenom smislu i institucije građanskog braka koja u znatnoj mjeri više stavlja naglasak na formu ugovora u pravnom smislu. Oba instituta imaju slične učinke, ali imaju i svojevrzne posebnosti i razlike. U temelju teološkog poimanja shvaćanja braka stoji ljubav. „U neteološkom poimanju postoje shvaćanja braka u kojem se ljubav ne nalazi na prvom mjestu, nego neke druge motivacije i interesi (brakovi kao ugovorne zajednice). S teološke točke gledišta ljubav je nešto bitno i nezaobilazno, jer kršćani od Isusova vremena i početka Kristove povijesne Crkve vjeruju da je Bog ljubav (usp. 1Iv 4,8).“³

Brak i obitelj kao termini nisu sinonimi, ali su nerazdruživo povezani kao čvrst temelj i stabilna nadogradnja. Svaka definicija braka ima svoje posebnosti, od građanskih tumačenja koje nam donose suvremeni leksikoni, do definicija koju nam donose Katekizam Katoličke Crkve, Zakonik kanonskog prava i djelatnost crkvenog učiteljstva. Obje definicije (vjerska i građanska) imaju specifičnu poveznicu a to je da je brak prije svega zajednica muškarca i žene koja svoje ostvarenje ima u obitelji. Prema Općem leksikonu brak se tumači kao „jedna od društvenih institucija, zajednica života muškarca i žene, osnovana na zakonu, kao temelj obitelji. Po našem pozitivnom pravu obvezno se sklapa pred državnim organom (građanski brak, poslije moguć vjerski brak po vjerskom obredu). Karakterizira ga ravnopravnost između muškarca i žene, razmjerna briga oko izdržavanja obitelji, briga o odgoju djece, sporazumno vođenje zajedničkog domaćinstva i raspolaganje zajedničkom imovinom.“⁴

² Josip Baloban, Krunoslav Nikodem, Siniša Zrinščak, *Vrednote u Hrvatskoj i Europi. Komparativna analiza, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2014., 189.

³ Isti, *Vrednote u Hrvatskoj i Europi. Komparativna analiza*, 190.

⁴ Hrvatski Opći Leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1996, 117.

Katoličko tumačenje braka uzdiže isti na uzvišeniju metafizičku i ontološku, moralnu i vrijednosnu razinu jer ju je ustanovio Krist koja je i specifično zahtjevna definirajući ga kroz darivanje, jedinstvo i nerazrješivost. Temeljna karakteristika katoličkog pogleda na brak očituje se u „intimnom sjedinjenju kao uzajamnom darivanju dviju osoba, a i dobro djece zahtijevaju punu vjernost bračnih drugova i njihovo nerazdruživo jedinstvo.“⁵ „Prema teološkom poimanju braka svaki brak, neovisno o svome svjetonazorskom opredjeljenju i neovisno o svojoj (ne)religijskoj orijentaciji, ima tri temeljne svakom braku imanentne dimenzije, koje su jednostavno svim ljudima univerzalne: 1. antropološku dimenziju, koja se temelji na obostranom i bezuvjetnom obostranom prihvaćanju i koja se temelji na vjernosti; 2. institucionalnu dimenziju (naime, brak u svim kulturama i civilizacijama predstavlja određenu društvenu instituciju) i 3. dimenzija partnerskih odnosa bez obzira jesu li odnosi jednakopravni ili se radi o tome da je jedan bračni partner kulturološki i civilizacijski dominantniji. Uvijek se radi o određenim partnerskim odnosima.“⁶ „Brak je dobar u sebi zato što iz njega proizlaze tri dobre stvari: *proles, fides, sacramentum*. Augustin često ponavlja ovaj *tripartitum bonum* kad govori o braku. Prema njegovoj osobnoj interpretaciji *proles* naznačuje odgoj i rađanje djece; *fides* bračnu uzajamnu vjernosti i uzdržljivost, uzajamnu ljubav, uzajamno služenje i pomaganje, a sve to obuzdava tipično seksualni nagon. I konačno, *sacramentum* naznačuje simboličnu vrijednost braka u odnosu na jedinstvo Krista i Crkve, simboliku koja podrazumijeva jedinstvo i nerazrješivost u braku.“⁷

Iz svih ovih tumačenja pojma braka, odnosno ženidbe jasno proizlazi kolika je važnost toga sakramenta i institucije za normalno funkcioniranje društva, opstanak ljudi u suvremenim okolnostima ubrzanog mijenjanja te je ovaj institut potreban svesrdne zaštite. U situaciji sve lošije demografske slike Europe i Republike Hrvatske potrebno je pravilno detektirati sve segmente koji doprinose smanjenju stope fertiliteta kao “broja poroda na onaj dio populacije koji je u plodnoj dobi i nataliteta kao ukupnog broja poroda u svojoj populaciji.”⁸ U tom smislu kao prvi korak potrebno je napraviti analizu postojećeg stanja pastorala braka i obitelji.

⁵ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes*. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, u: *Drugi vatikanski koncil. Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., br. 48, (dalje GS)

⁶ Josip Baloban, Josip Šimunović, Krunoslav Nikodem, *Bitne vrednote za uspješan brak u Hrvatskoj (EVS – 2008.) saznanja i poticaji za djelovanje*, u: *Bogoslovska smotra*, 80 2010. br. 2, 599., <https://hrcak.srce.hr/clanak/85422>

⁷ Ivan Antunović, *Sakrament ženidbe*, Filozofsko teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2009., 149.

⁸ Ivan Lajić, Roko Mišetić, *Fertilitet, natalitet i ukupno kretanje stanovništva otoka u razdoblju između 1981. i 2001. godine, Stanovništvo Hrvatske - dosadašnji razvoj i perspektive / Dražen Živić, Nenad Pokos, Anka Mišetić (ur.)*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2005., 213.

1.1. Smanjenje broja zasnivanja braka

U ovom dijelu našeg rada želimo donijeti podatke koji se odnose na stanje sklapanja brakova na području Europe, RH s posebnim naglaskom na Crkvu u Hrvata, te podatke kojima raspolažemo za mjesnu Crkvu, odnosno Splitsko-makarsku nadbiskupiju.

„U posljednjih četrdesetak godina broj sklopljenih brakova, odnosno stopa sklopljenih brakova (nupcijaliteta), u Europi je uglavnom u stalnom opadanju. Zapadni dio Europe bilježi takve procese od početka sedamdesetih godina, dok se u Istočnoj Europi ti procesi snažnije javljaju nakon društveno-političkih promjena početkom devedesetih godina 20. stoljeća. Tako je stopa nupcijaliteta (broj sklopljenih brakova na 1000 stanovnika) u području Europske Unije (EU 27) 1970. godine bila 7,9, a 2009. godine 4,5. U Hrvatskoj u istom razdoblju dolazi do opadanja stope nupcijaliteta s 8,5 na 4,8 (Eurostat). U skladu s tim, kao i ranije navedenim društvenim procesima, postavlja se pitanje jeli brak jedna zastarjela institucija koja više ne može odgovoriti zahtjevima života u suvremenim društvenim uvjetima.”⁹

Iako je još u nedavnoj prošlosti brak kao sakrament i institut imao neprikosnoveno mjesto u društvu koje je držalo do tradicijskih i konzervativnih vrijednosti, u naše se vrijeme situacija ponešto izmijenila. Društvo ne podržava u toliko visokoj mjeri sakrament braka kao u prošlim vremenima, te se postotak ljudi koji podupiru takav stav prilično smanjio. Na temelju istraživanja sustava vrednota te recepcije i primjene vrijednosnih orijentacija pod nazivom *European Values Study* (EVS) vidimo da građani Republike Hrvatske i dalje vjeruju u brak kao instituciju koja nije zastarjela. Ono što možemo primijetiti je činjenica progresivnog rasta postotka ispitanika koji tvrde da je brak ipak zastarjela institucija kroz period usporedbe tri vala istraživanja 1999., 2008. i 2018. godine. U promatranom razdoblju vidljiv je rast od 12% po pitanju neslaganja ispitanika s tvrdnjom da brak nije zastarjela institucija. Naime, u prvom istraživanju 1999. godine 8% ispitanika je izjavilo da smatraju da je brak zastarjela institucija, dok je 92% njih smatralo suprotno. U 2008. njih 18% bilo je pri stavu da je brak zastario, dok je 82% izjavilo suprotno. U

⁹ Josip Baloban, Krunoslav Nikodem, Siniša Zrinščak, *Vrednote u Hrvatskoj i Europi komparativna analiza*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014., 99.

zadnjem istraživanju, 2018., 20% ispitanika je bilo pri stavu da je brak zastario, a 80% njih se izjasnilo da brak kao institucija nije zastario.¹⁰

Kao posljedicu ovih istraživanja koja pokazuju uzlazan trend kod postotka ispitanika koji prema ovim rezultatima, iako u niskom postotku, brak drže kao zastarjelu instituciju, nadovezuje se i činjenica smanjenja broja sklapanja brakova. Mladi se sve teže odlučuju na ulazak u bračni život i zasnivanje obitelji. Zasigurno tome doprinose raznovrsni razlozi od kojih ćemo pojedine spomenuti i u ovom radu.

Državni zavod za statistiku RH (u daljnjem tekstu DZS) kao institucija koja redovito obrađuje i prezentira podatke raznolikog sadržaja, pa tako i tematiku braka, donosi nam službenu evidenciju stopa sklopljenih brakova. Prema dostupnim mrežnim informacijama, stopa sklapanja brakova je varirajuća, s uzlaznim tendencijama ali i padovima posljednjih godina i desetljeća. Na razini RH od 2001. do 2004. sklopljeno je 5,1 do 5,3 brakova na 1000 stanovnika. Taj broj je dosegnuo najvišu razinu u promatranom razdoblju od 2007. do 2008. kada je stopa sklopljenih brakova bila 5,4 na 1000 stanovnika. Od 2009. kada je iznosila 5,2, stopa je u konstantnom padu te je 2013. postigla jednu od najnižih pozicija koja je iznosila 4,5. Od tada se događa blagi uzlaz te je u promatranom razdoblju do 2019. stopa iznosila 4,9 brakova na 1000 stanovnika.¹¹ U 2020. godini stopa je dosegla rekordno najnižu stopu u promatranom razdoblju od 3,8 brakova sklopljenih na 1000 stanovnika. Uz druge suvremene razloge koje navodimo u ovom radu, razlog za tako nisku stopu sklapanja brakova u 2020. je pandemija COVID-19. Tada je cjelokupno društveno uređenje bilo zatvoreno te je bilo otežano pastoralno djelovanje, podjela sakramenta ženidbe te zasnivanje građanskog braka u većem broju.¹² Nakon te godine situacija se u 2021. i 2022. ponešto poboljšala i vratila u one predpandemijske parametre te je stopa brakova iznosila 4,6 i 4,7 na 1000 stanovnika.¹³ Nažalost, na razini Europske Unije (u daljnjem tekstu EU) situacija je još drastičnija i gora. „Broj sklopljenih brakova u EU varirao je u razdoblju od 2001. do 2019. Od 2001. do 2006.

¹⁰ Usp. Josip Baloban, Gordan Črpić, Josip Ježovita, *Vrednote u Hrvatskoj od 1999. do 2018. prema European values study*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2019., 73.-74.

¹¹ Usp. Državni zavod za statistiku RH (DZS). Preuzeto s: <https://web.dzs.hr/demography/bloc-4a.html?lang=hr>, (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

¹²Usp. Consilium Europa. Preuzeto s: <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/coronavirus-pandemic/>, (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

¹³ Usp. Eurostat. Preuzeto s: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_NIND_custom_684975/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=c708cdbf-c5c0-434f-af18-2281ac691d98 (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

sklopljeno je 4,8 do 4,9 brakova na 1000 stanovnika. Taj je broj porastao i dosegno najvišu razinu od 5,0 brakova na 1000 stanovnika u 2007. Nakon toga kontinuirano je padao do 2013., kada je dosegno najnižu razinu u promatranom razdoblju od 4,1 sklopljenog braka na 1000 stanovnika. Otada je stopa ponovno rasla i u 2018. dosegla 4,5 sklopljenih brakova na 1000 stanovnika. Međutim, u 2019. ponovno je došlo do pada na 4,3 sklopljena braka na 1000 stanovnika.¹⁴ Posljednja raspoloživa godina za koju su djelatnici DZS-a mogli detaljnije promatrati podatke pa ih time i javnosti predočiti je 2022. godina. Te godine na području RH ukupno su sklopljena 18074 braka, a za 87,7% ženika i 87,8% nevjesta to je bio prvi brak. Stopa sklopljenih brakova na 1000 stanovnika bila je 4,7. Na području Splitsko-dalmatinske županije stopa je iznosila 5,0, a udio vjerskih brakova na razini županije je bio 58,3%.¹⁵ Na razini Splitsko makarske nadbiskupije za promatrano razdoblje od 2004. do 2013. godine također je primjetan promjenjivi trend sa silaznom tendencijom. 2004. godine broj crkveno vjenčanih bio je 2174 da bi 2007. dosegno rekordan broj od 2236 sklopljenih brakova nakon čega dolazi do popriličnog pada koji rezultira sa 1719 sklopljenih brakova u 2013. godini koja je posljednja godina za koje imamo službene podatke na mrežnim stranicama za mjesnu Crkvu.¹⁶

1.2. Viša dob kod zasnivanja braka i prirodni priraštaj

Za veliki dio populacije brak i obitelj predstavljaju uzor kojeg poštuju i promiču, ali se iz određenih razloga ne odlučuju sklopiti sakrament ženidbe. Zasigurno situacija u društvu u kojem se propagira liberalizirani način uživanja doprinosi stilu života koji ne podržava čvrsto vezivanje, stoga mnogi izabiru život u slobodnom odabiru prevladavajuće seksualne kulture. Zbog izrazitog egoizma u današnje doba teško je naći mušku ili žensku osobu koja pristaje na snažno vezivanje za cijeli život, što predstavlja popriličan problem za normalno odvijanje pastoralala. Takvi vjernici stoje pred izazovom odgovora na temeljeno pitanje teološke antropologije o ispravnom odnosu prema vrednotama braka i obitelji. Propagiranje sebičnog uživanja u životu glavna je prepreka

¹⁴ Preuzeto s: <https://web.dzs.hr/demography/bloc-4a.html?lang=hr>, (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

¹⁵Usp. DZS. Preuzeto s: <https://dzs.gov.hr/vijesti/ima-li-mjesto-stanovanja-utjecaja-na-sklapanje-braka/1784>, (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

¹⁶Usp. Splitsko-makarska nadbiskupija. Preuzeto s: <https://smn.hr/nadbiskupija2/statistika?highlight=WyJzdGF0aXN0aWthI0=>, (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

tome izazovu koji obezvrjeđuje ustanovu braka. U svemu tome očituje se pitanje koje stoji u pozadini, a ono progovara o krizi vjere i nade u Božju milost. Stoga je pastoralna hitnost organizirati programe za misijsko evangelizacijski model navještaja i katehetskog poučavanja vjernika.¹⁷ Mnogi razlozi utječu na odluku da ljudi sve kasnije zasnivaju brak. U društvu postoje evidentne socijalne razlike kojima doprinosi mnogo čimbenika kao što su sporije sazrijevanje mladih ljudi, do ekonomsko-financijske neizvjesnosti i nemogućnosti priskrbiti održivo stanovanje i stjecanje stambene nekretnine kao zalog osnovnog socijalno-egzistencijalnog parametra.

Povećanje prosječne dobi pri zasnivanju bračnog odnosa je kontinuirani proces kroz posljednje godine i desetljeća. Na razini RH 2001. godine prosječna dob pri sklapanju braka za žene bila je 25,4 godine, a za muškarce 28,5, da bi 2008. ta dob za žene iznosila 26,6 a za muškarce 29,7. Kroz daljnje promatrano razdoblje 2009. godine prosječna dob za žene bila je 26,9 godina a za muškarce 29,8 da bi 2019. ta dob za žene iznosila 28,5 a za muškarce 31,1 godina. Dakle, od 2001. do 2019. godine prosječna dob pri sklapanju braka za žene se povećala za 3,1, dok se za muškarce u istom razdoblju povećala za 2,6 godine.¹⁸ “Kako se već godinama ističe, parovi se sve kasnije odlučuju na brak, što potvrđuju i podaci za 2022., kad je prosječna starost ženika pri sklapanju prvog braka bila 31,7, a nevjeste 29,3 godine.”¹⁹ I u ovom segmentu istraživanja možemo primijetiti negativan trend koji uzrokuje odluku kod parova za sve kasnijim ulaskom u brak, kao i kod prethodnog istraživanja za koja smo iznijeli podatke koji vrijede za ukupnu stopu zasnivanja bračnih odnosa.

Na činjenice smanjenja broja zasnivanja braka i sve više dobi kod ulaska u brak, logično se nadovezuje i činjenica smanjenja prirodnog priraštaja, odnosno nižeg broja rađanja djece u obiteljima. “Prema procjeni stanovništva sredinom 2022. udio djece tj. osoba mlađih od 18 godina starosti u Hrvatskoj je bio 17,3%.”²⁰ 2022. godina je zadnja godina za koju imamo relevantne obrađene podatke od strane DZS, stoga ćemo je i u ovom slučaju istraživanja koristiti kao mjerodavnu. Prema tim istim dostupnim podacima, 2022. živorođeno je 33883 djece.²¹ “Tri četvrtine djece, odnosno 75,2% njih, rođeno je u braku, a izvanbračno bilo je 24,8% djece. Stopa

¹⁷ Usp. Alojzije Čondić, *Obitelji, gdje si?*, Crkva u svijetu, Split, 2018., 149.-150.

¹⁸ Usp. DZS. Preuzeto s: <https://web.dzs.hr/demography/bloc-4a.html?lang=hr>, (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

¹⁹ Preuzeto s: <https://dzs.gov.hr/vijesti/ima-li-mjesto-stanovanja-utjecaja-na-sklapanje-braka/1784>, (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

²⁰ Preuzeto s: <https://dzs.gov.hr/vijesti/od-kolijevke-do-punoljetnosti-sve-prati-statistika/1705>, (Datum pristupa: 03. 08. 24)

²¹ Usp. Isto.

nataliteta, koja se definira kao broj živorođenih na 1 000 stanovnika, bila je 8,8.”²² U promatranom razdoblju, 2012. godine broj živorođene djece bio je 41771, da bi u narednim godinama taj broj počeo padati. Tako je već 2016. broj pao na 37537, dok je 2020. živorođeno 35845 djece. Dakle, od 2012. do 2022. broj živorođene djece se smanjio za 7888 novorođenčadi.²³ Ovo su zbilja alarmantni i poražavajući podaci. Trenutno stanje vapije svim strukturama u društveno političkom okruženju u kojima je Katolička Crkva aktivan i ravnopravan sudionik na žurnu promjenu dosadašnje paradigme djelovanja. Svi vinovnici koji mogu nešto konkretno učiniti moraju se zapitati što mogu uraditi za poboljšanje cjelokupnog društvenog uređenja sustava na kratkoročnom i dugoročnom planu da bi situacija na polju pastorala braka i obitelji krenula boljim putem.

1.3. Povećanje broja rastava brakova

Za razumijevanje pojmova i sadržaja kod govora o problematici rastava i razvoda braka vrijedi odmah na početku napraviti distinkciju između kanonskog prava koje vrijedi za vjernike katolike i nad kojim autonomnu i suverenu ingerenciju ima Katolička Crkva, odnosno Sveta Stolica. S druge strane postoje pravni pojmovi na području građanskog prava koje regulira pravne poslove i ugovore između stranaka koje su državljanima pojedine države, te nad kojima ta ista država ima suverenu nadležnost na polju pravnih odnosa, prava i dužnosti. Na području crkvenog prava ne postoji pojam razvod braka jer Zakonik kanonskog prava izričito navodi da se „tvrda i izvršena ženidba ne može razriješiti nijednom ljudskom vlašću, a ni zbog ikakva razloga, osim smrću“ (kan. 1141). Postoji institut postupka za proglašenje ništavosti ženidbe, odnosno ženidba se smatra kao da uopće nije ni postojala (usp. kan 1684.), a postoji i rastava uz trajanje ženidbene veze (usp. kan 1152.), znana i kao rastava od stola i postelje. „Rastava o kojoj raspravljaju kan. 1152-1154, ne uključuje samo obustavu (privremenu rastavu) ili prestanak (trajnu rastavu) zajedničkog ženidbenog života, nego i vršenje različitih prava i dužnosti vlastitih ženidbi, koje se poglavito odnose na intimne odnose i međusobnu pomoć. Naprotiv, ne obustavljaju se niti prestaju druge dužnosti i prava, koja nikad ne mogu prestati, kao što su npr. uzdržavanje i odgajanje potomstva,

²² Isto.

²³ Isto.

uzajamna vjernost itd.“²⁴ „Termin građanska rastava označava institut svjetovnog prava koji se bitno razlikuje od rastave braka prema vjerskim propisima. Prvi se izričaj odnosi na osnovu prestanka braka, a drugi znači pravno regulirani prekid zajedničkog života bračnih drugova ali ne i prestanak braka.“²⁵

Već na početku Biblije, njen pisac nam donosi rečenicu koja jasno ukazuje na tijesnu i nerastavljivu povezanost muškarca i žene koji se jedno drugom daruju u bračnom zajedništvu. „Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu, i bit će njih dvoje jedno tijelo“ (Post 2, 24). „Misli se na srastanje do takva jedinstva, kao da bi dva ljudska bića posjedovala samo jedno „tijelo“, postala jedno jedincato biće. Kako snažan može biti vez između muškarca i žene u sretnom braku, to se vidi posebno pri smrti jednog od partnera. Onaj tko ga gubi, osjeća takvu bol kao da je hram srušen za vrijeme njegova života; za nadživjelog svijet postaje mračan, njegovi se koraci skraćuju, njegova se kralježnica savija (bSan 22a). Pripovjedač, koji je tako predočio povezanost muža i žene u braku, mora da je pred očima imao monogamni brak i da rastavu braka promatra kao suprotnost protiv najnutarnijeg bića bračnog zajedništva. Upravo tako je shvaćao i tumačio naš tekst Isus iz Nazareta. Na pitanje farizeja: Je li dopušteno otpustiti ženu...?“ (Mt 19,3), Isus odgovara: „Zar niste čitali: Stvoritelj od početka muško i žensko stvori ih i reče: Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu; i njih dvoje bit će jedno tijelo? Tako više nisu dvoje, nego jedno tijelo. Što, dakle, Bog združi, čovjek neka ne rastavlja.“ (Mt 19,4-6). Dakle, apsolutno i bezrezervno odbacivanje rastave braka Isus temelji na tim biblijskom tvrdnjama. Prema tom tumačenju, stabilno združenje u braku je djelo Božje, njegova ustanova. Stoga, razvrći to zajedništvo značilo bi ići protiv volje Božje.“²⁶

Brojni su razlozi koji prouzrokuju obiteljske krize, a čija je sve češća posljedica dramatični proces rastave i razvoda. U mnogim zapadnim državama razvodi se pola ili više sklopljenih brakova, a rastave su još raširenije. U knjizi Pere Aračića, „Trauma rastave i razvoda braka i obitelji. Uzroci i posljedice. Kako dalje?“ autor donosi i sa stručnog aspekta analizira iskustva osoba koje su proživjele rastavu i razvod. Radi lakšega snalaženja bitno je uočiti razliku između rastave i razvoda. Rastava je vrijeme od prekida zajedničkog života, pa do eventualnoga sudskog

²⁴ Nikola Škalabrin, *Ženidba. Pravno pastoralni priručnik*, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Teologija u Đakovu, Đakovo, 1995., 313.

²⁵ Mira Alinčić, Ana Bakarić Abramović, Dubravka Hrabar, *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2001., 102.

²⁶ Marijan Vugdelija, *Čovjek i njegovo dostojanstvo u svjetlu Biblije i kršćanske teologije*, Služba Božja, Split, 2000., 181.

razvoda nekog braka, jer mnoge osobe ostaju vjerne nerazrješivosti bračnoga veza. Crkva dopušta tjelesnu rastavu te im ne priječi pristupanje sakramentima kao ni obavljanje kumstva na krštenju i krizmi. Jer tim svojim stavom promiču nerazrješivost braka. Razvod nastupa kada se neki brak sudski pravomoćno prekine, čime prestaje postojati bračna zajednica ili brak. Međutim, osobe koje su zatražile razvod pred civilnim sudom, a ne namjeravaju se ponovno civilno vjenčati, da bi primili odrješenje i pričest trebali bi se iskreno pokajati i popraviti nanесenu nepravdu. No, da bi dobili odrješenje i pristupili pričesti, trebali bi reći ispovjedniku da zaista pred Bogom smatraju da su vezani bračnim savezom i da su u nemogućnosti iz moralnih razloga vratiti se u bračni suživot. S obzirom na podatke rastave spomenuo bih Splitsko-dalmatinsku županiju u kojoj su u 2016. godini, prema Društvenom zavodu za statistiku, sklopljena 2233 bračna para, a razveo se 781 par. U svim dalmatinskim županijama 2016. godine sklopljeno je 4015 brakova, a razveden je 1171 par. U Splitu je 2016. godine sklopljeno 779 brakova, a 466 razvrgnutih, u Dubrovniku 205 vjenčanih a 66 razvedenih, dok je u Zagrebu 1593 para sklopilo brak, a razvelo ih se 456.²⁷ U 2022. godini na području RH zabilježeno je 4808 razvoda (već smo naveli da je te godine sklopljeno 18074 brakova). Na 1000 sklopljenih brakova razvedeno ih je 266,0. Najmanje razvoda na 1 000 sklopljenih brakova imala je Šibensko-kninska (103,3), a najviše Karlovačka županija (455,8). Navodi se također da je prosječno trajanje brakova razvedenih u 2022. bilo 15,3 godine.²⁸

2. Biblijska utemeljenost i nauk Učiteljstva Crkve o braku i obitelji

Nakon analize stanja na polju pastoralna braka i obitelji i iznesenih podataka koji pokrivaju područje u Hrvatskoj, želimo vidjeti što nam to donosi crkveni nauk vezan uz tu tematiku. U prvom smo dijelu prikazali pojedine podatke koji ne predstavljaju zalag za optimističan pogled prema budućnosti ukoliko se nastavi takav smjer i trend. Djelatnost crkvenog učiteljstva daje nam odgovor na to stanje uz mnoštvo dokumenata koji obrađuju tu tematiku. Koliku važnost Učiteljstvo poklanja obitelji najjasnije govori činjenica da je u dogmatskoj konstituciji Drugog vatikanskog

²⁷ Alojzije Čondić, *Obitelji, gdje si?* 151-152.

²⁸ Usp. DZS. Preuzeto s: <https://dzs.gov.hr/vijesti/ima-li-mjesto-stanovanja-utjecaja-na-sklapanje-braka/1784> (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

koncila obitelj nazvana kućnom Crkvom²⁹. Time na jasan način želi poručiti koliko je obiteljska zajednica bitna za Božji naum jer nam već u početku istog dokumenta donosi definiciju Crkve koja je „u Kristu na neki način sakrament odnosno znak i sredstvo najprisnijega sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda“³⁰. Dakle, u obitelji kao kućnoj Crkvi, Bog trajno prebiva i sjedinjuje se sa svim njenim članovima na najprisniji način. Tu povezanost obitelji Crkve s kršćanskom obitelji lijepo je povezao papa Benedikt XVI. u svome govoru prigodom posjeta Hrvatskoj: „Dobro obitelji je dobro i Crkve. Želio bih istaknuti ono što sam tvrdio prije: Izgradnja svake pojedine kršćanske obitelji smješta se unutar veće obitelji Crkve, koja je podupire i nosi sa sobom. I obratno, Crkvu grade obitelji, male kućne crkve. Molimo Gospodina da obitelji budu uvijek više male Crkve, a crkvene zajednice da budu više obitelj.“³¹

Dinamiku obitelji i odnose u njoj na slikovit način možemo usporediti s dinamikom odnosa ljubavi u Presvetom Trojstvu između Oca, i Sina, i Duha Svetoga. Prikladnu usporedbu donosi nam Katekizam Katoličke Crkve: „Kršćanska obitelj je zajedništvo osoba, znak i slika zajedništva Oca i Sina u Duhu Svetome. Njezina roditeljska i odgojna služba odsjaj je Očeva stvoriteljskog djela. Obitelj je pozvana s Kristom dijeliti molitvu i žrtvu. Svakodnevna molitva i čitanje riječi Božje jača u obitelji ljubav. Kršćanska je obitelj blagovjesnica i misionarka.“³²

U ovom dijelu pisanja usmjerit ćemo se na dva suvremena dokumenta za koje smatramo da ih vrijedi prezentirati u svjetlu pastoralne brige za obitelj. To su *Evangelii gaudium*³³ i *Amoris Laetitia*³⁴, koje je napisao papa Franjo. Naravno da uz govor o obitelji ne možemo izostaviti ni pastoralnu konstituciju Drugog vatikanskog koncila o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*. Također ovdje pribrajamo i apostolsku pobudnicu Ivana Pavla II. o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu, *Familiaris consortio*³⁵. Ova dva posljednja dokumenta

²⁹ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Lumen Gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi, u: *Drugi vatikanski koncil. Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., br. 11, (dalje LG)

³⁰ Isto, 1.

³¹ Preuzeto s: <https://ika.hkm.hr/dokumenti/propovijed-pape-benedikta-xvi-na-slavlju-s-obiljima/>, (Datum pristupa: 03. 08. 2024.)

³² HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, Glas Koncila, 2016., br. 2205. (dalje KKC)

³³ Papa Franjo, *Evangelii gaudium. Apostolska pobudnica o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013. (Dalje EG)

³⁴ Papa Franjo, *Amoris laetitia. Posinodalna apostolska pobudnica o ljubavi u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2017. (Dalje AL)

³⁵ Ivan Pavao II., *Familiaris consortio. Apostolska pobudnica o zadaćama kršćanske obitelji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.

napominjemo jer se svi novi i suvremeni dokumenti Učiteljstva nadovezuju na njih i često se u svojim pisanjima referiraju baš na ova dva dokumenta, što čini i papa Franjo na mnogim mjestima. Ovome doprinosi i slijed nauka Učiteljstva koji kroz godine ima istu intenciju koju često izriče na različite načine, ali je bitno da glavna misao utemeljena na Božjoj riječi uvijek ostaje nepromijenjena. Ta misao svoj fundament ima u pisanoj Božjoj riječi, Bibliji. Ovi dokumenti obuhvaćaju vremenski period posljednjih šezdeset godina i svaki je na svojevrsan način svjedok svoga vremena. Iako je svaki poseban, sve ih veže ista nit u dubokoj utemeljenosti čovjeka u biblijskoj antropologiji, posebno u izvještaju o stvaranju gdje se kaže: „i bit će njih dvoje jedno tijelo“ (Post 2,24b). Također i onog naloga kojega je Gospodin Bog dao čovjeku neposredno nakon stvaranja: „I blagoslovi ih Bog i reče im: Plodite se i množite i napunite zemlju“ (Post 1,28). Ovi citati protežu se kao crvena nit u misli svih autora dokumenata stavljajući težište na bezuvjetnu ljubav bračnih drugova i darivanje jedno drugome u sjedinjenju.

2.1. Biblijski postulati Učiteljstva Crkve o braku i obitelji

Iščitavajući ovu konstituciju i pobudnice na koje smo stavili naglasak u ovom poglavlju možemo primijetiti da slični ili čak isti problemi muče obitelji danas kao i prije četrdeset ili šezdeset godina. Različite su jedino manifestacije, odnosno način na koji se izazovi pojavljuju u pojedinom razdoblju dok su suštinski problemi uglavnom prilično slični. Po onome što nam donose autori tih dokumenata jasno proizlazi da je aktualno stanje braka, i izazovi koji se nameću obiteljima jedan proces koji traje već dulje vrijeme u različitim oblicima narušavajući sliku obitelji kako ju je Bog utemeljio i posvetio. Dakle, potrebno je vratiti se na one izvore kako je to bilo u početku, kao što Isus kaže u razgovoru s farizejima kada su ga upitali jeli dopušteno otpustiti ženu. On im na to odgovara pozivom na vraćanje kako je to bilo u početku, odnosno na ono stanje kako ga je Stvoritelj utemeljio kad je stvorio muškarca i ženu, uz poruku da će čovjek ostaviti oca i majku da bude uza svoju ženu, i njih dvoje bit će jedno tijelo. Isus dalje nastavlja s naputkom za poštivanjem volje Božje, da čovjek ne rastavlja ono što je Bog sjedinio (usp. Mt 10,3-6). Dakle, muškarčevo je prirodno ozračje i evanđeosko utemeljeno stanje da bude u bračnom savezu ljubavi sa svojom ženom. Uzor svake obitelji mora biti sveta obitelj Isusa, Marije, i Josipa. Gospodin Bog je i na taj način uzvisio sakrament braka i obitelj kao njegovu logičnu posljedicu da je u svojoj

providnosti htio da se Sin Božji rodi u okrilju ljudske obitelji. U Svetoj nazaretskoj obitelji koja nam se daje za primjer koji treba nasljedovati vidimo da ni njima nije sve išlo idealnim putem. Morali su proći kroz mnoge teškoće već u samom početku, ali tu ih je vodila vjera u Božju volju koja im je uvijek otvarala nove puteve. Prvi je bio kada su bili zaručeni i još se nisu sastali (predbračno vrijeme) a Marija je ostala trudna po Duhu Svetom. Josip je stoga, ne želeći je izvrći sramoti, naumio potajice napustiti (usp. Mt 1,18-19). Možemo samo zamisliti kolika je previranja doživljavao čovjek koji je bio zaručen s ženom koja je misteriozno zatrudnjela. Isto tako, ništa manji ne bi trebao biti (štoviše i veći) stres žene koja je ostala „u drugom stanju“ u takvim okolnostima. Životna drama novoosnovane nazaretske obitelji nastavila se odmah po rođenju Božjeg sina Isusa, kada je to dočuo kralj Herod. Obitelj je morala pobjeći u Egipat u izgnanstvo, jer je Herod naredio pokolj svih dječaka u Betlehemu i okolici, te tamo ostati sve dok traje Herodova vladavina, odnosno dok judejski vladar ne umre. (usp. Mt 2, 13-16). Spominjemo ove poteškoće mlade obitelji da bi povukli poveznicu s današnjim mladim parovima i obiteljima koji također stoje pred mnogobrojnim izazovima koje smo već naveli, te ih i dalje u tekstu donosimo, a koji ih ometaju kod odluke o zasnivanju bračnog zajedništva ili ih ometaju u već započetom bračnom i obiteljskom zajedništvu. Vidimo da ni Isus, Marija i Josip nisu bili pošteđeni životnih nedaća i to u prvim godinama zajedničkog života dok su tek bili zaručnici, i kasnije dok su imali maleno dijete. U tom smislu i današnje se obitelji trebaju ugledati u Svetu nazaretsku obitelj kao ogledni primjer nasljedovanja Božje volje u predanoj vjeri bez obzira na sve terete koje donosi život.

2.2. Izazovi u obiteljima u *Evangelii gaudium*

Veliki poticaj otvorenosti Božjoj riječi kroz evanđeoski navještaj dao je papa Franjo već na samom početku svoga pontifikata objavljivanjem apostolske pobudnice namijenjene i upućene cijelom narodu Božjem (biskupima, prezbiterima, đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima) o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu. „Radost evanđelja ispunja srce i čitav život svakog onog koji susretne Isusa. (...) S Isusom Kristom radost se uvijek iznova rađa.

U ovoj se pobudnici želim obratiti kršćanskim vjernicima i pozvati ih na novu etapu evangelizacije označenu tom radošću i pokazati put kojim Crkva treba ići u godinama koje su pred nama.“³⁶

Ono što se na poseban način odnosi na okolnosti u kojima žive današnje obitelji je ekonomsko-financijsko stanje društva na koje se papa osvrće u drugom poglavlju koje nosi naslov „U krizi zajedničkog zauzimanja“ u kojem progovara o nekim izazovima današnjeg svijeta i iskušenja s kojima se suočavaju pastoralni djelatnici u svome radu. Veliki izazovi pojavljuju se na području gospodarsko-socijalnih odnosa gdje postoje ljudi koji žive u prilično teškim uvjetima, na rubu siromaštva, ili doslovno u siromaštvu te su u nemogućnosti priuštiti sebi i svojim najmilijima osnovna dobra za preživljavanje. S druge strane, postoje oni koji žive u blagostanju a nisu spremni pomoći onima koji su u potrebi, nezasitno prikupljajući za sebe i više dobara nego što im je realno potrebno.³⁷ Papa govori o ovim odnosima u kontekstu termina „ekonomija isključivanja“. „Da bi se podupro način života koji isključuje druge, ili da bi se održalo oduševljenje i zanos za taj egoistični ideal, razvila se globalizacija ravnodušnosti. Postajemo, a da toga nismo gotovo ni svjesni, neosjetljivi na bolni vapaj siromašnih, ne plaćemo više zbog boli i patnje koja je snašla druge i čak ne osjećamo ni potrebu da im pomognemo.“³⁸ Postoje očigledne društvene nejednakosti kojima svoj doprinos daju mnogi faktori kao što su kasnije osamostaljivanje mlađih generacija što za posljedicu ima sve kasniji ulazak u brak što smo mogli vidjeti u prvom poglavlju. Drugi faktori idu u smjeru gospodarske nesigurnosti u državama te onemogućavanja rješavanja stambenog pitanja kao osiguranja temeljnog građanskog i općedruštvenog elementa.

Očigledne su i razlike na području socijalne stratifikacije različitih zemalja i kontinenata tako da imamo pokušaje da se promijeni kulturna fizionomija društava na području Afrike i Azije primjenom sredstava društvenog priopćavanja i ostalim komunikacijskim sredstvima kojima su ljudi često previše izloženi.³⁹ „To ima za posljedicu da negativni aspekti industrija medija i zabave ugrožavaju tradicionalne vrijednosti, a na poseban način svetost braka i stabilnost obitelji.“⁴⁰

Sve društvene zajednice i institucije prolaze kroz određene krize, pa tako i obitelj. „Kada je riječ o obitelji, krhkost veza postaje posebno ozbiljna jer je riječ o temeljnoj stanici društva, mjestu

³⁶ EG, 1.

³⁷ Usp., Isto, 54.

³⁸ EG, 54.

³⁹ Usp., Isto, 62.

⁴⁰ EG, 62.

gdje se uči suživotu u različitosti i pripadnosti drugima i gdje roditelji prenose vjeru djeci. Brak se danas teži promatrati kao puki oblik emocionalnog zadovoljenja koji se može graditi na bilo koji način i koji svatko može graditi po vlastitom nahođenju.⁴¹ Ali značaj braka je mnogo više od običnih emocija, on je u društvu nenadoknadiv, te nadilazi emocije koje su po svojoj definiciji prolazne, dok brak zahtijeva stabilnost i stalnost kao obvezu supružnika.⁴²

„Postmodernistički i globalizirani individualizam potpomaže širenje jednog načina života koji slabi razvoj i stabilnost veza među osobama i koji izobličuje obiteljske veze. Pastoralni rad mora još bolje pokazati da odnos s našim Ocem zahtijeva i potiče zajedništvo koje ozdravlja, promiče i jača odnose među osobama.“⁴³ Svi ovi čimbenici govore nam koliko je izazova za današnje obitelji koje nam predstavlja papa Franjo i da samo u otvorenosti srca Božjoj milosti te suradnji s njom čovjek može učiniti dobro sebi i svojim bližnjima. To može uraditi izgrađujući obiteljske zajednice u duhu ljubavi, solidarnosti i otvorenosti za sve ljude kojima ga Bog šalje u evangelizaciju.

2.3. Neki poticaji za obitelji u *Amoris laetitia*

Uz brojne podatke koje smo donijeli u ovom radu a koji vrijede za Crkvu u Hrvatskoj, u ovom dijelu analiziramo i ono što je crkveni nauk iznjedrio kao općevažne smjernice za univerzalnu Crkvu upućene kao posinodalnu apostolsku pobudnicu *Amoris laetitia* koja predstavlja dokument koji šalje poruku na razini opće Crkve. Ovo je zasigurno jedan od dokumenata koji je uzburkao mnoge duhove na crkvenoj razini a posljedično i u općem društvenom kontekstu. To je razumljivo iz razloga što govori o vrlo osjetljivim temama obiteljskih odnosa koji su danas narušeni iz mnogostrukih razloga. Moramo istaknuti da je ovaj dokument potaknuo i mnoge javne rasprave, stručne skupove, i nadahnuo brojne znanstvene radove povezane s ovom tematikom. To je korisno i napravljeno je u cilju da ga se što bolje tumači te time pomogne mladim parovima i obiteljskim zajednicama u što vjernijem i boljem življenju svoga supružničkog i roditeljskog poziva.

⁴¹ Isto, 66.

⁴² Usp., Isto, 66.

⁴³ EG, 67.

Današnja situacija s brakom i obitelji je prilično nestabilna i nesigurna, stoga je osnovna intencija pape Franje u pisanju ove pobudnice pomoći ljudima da prepoznaju da je brak uistinu nešto dobro, nešto vrijedno. U drugom poglavlju ovog dokumenta koje nosi naslov „Stvarnost i izazovi obitelji“ papa nam želi na realističan i iskren način prikazati svoje viđenje bračnog i obiteljskog života uz sve izazove i poteškoće koje dolaze s njim. Iz razloga što postoje pojedini izazovi, ova pobudnica želi ukazati na njih, uhvatiti se u koštac s njima i predstaviti ih kao mogućnost za novi rast pastoralne brige za mlade. Ta ista pastoralna briga ide u dva smjera. Jedan potječe od svećenika kao onih koji su dužni brinuti za mlade bračne parove, a s druge strane zahtijeva se i inicijativa od samih bračnih parova. To je jednostavno zaključiti iz važnosti dobrobiti obitelji koja je presudna za budućnost svijeta i Crkve.⁴⁴ Papa Franjo odmah na početku dokumenta donosi temeljnu misao koja ga je vodila kroz pisanje a koja zapravo predstavlja i uzrok i cilj ove pobudnice: „Radost ljubavi koja se živi u obiteljima također je radost Crkve.“⁴⁵ Ova pobudnica rezultat je sinodalnih zasjedanja, razmišljanja i rasprava koje su trajale dvije godine te su iznjedrile mnoge plodove obradivši razne teme na području braka i obitelji. Stoga i sam papa preporuča čitateljima ovog dokumenta da tekst ne čitaju površno i prebrzo kako bi ga mogli otvorena srca shvatiti u njegovoj punini na pastoralni i milosrdni način ljubavi Božje.⁴⁶ Na taj način papa daje efikasan ključ za čitanje dokumenta prije svega otvarajući vlastito srce za one poticaje koje u naš život šalje Gospodin Bog.

Predstavljanje naših kršćanskih uvjerenja mora pratiti ponizan i realističan stav prema braku, te u tom smislu moramo biti samokritični. Brak kao ideal teološke znanosti nije nekakva neprirodna tvorevina, udaljena od stvarnih životnih situacija, nego ona mora svojom konkretnošću i ljepotom življenja, potaknuta povjerenjem u milost Božju doprinijeti da bude poželjan i privlačan sakrament, a ne poticati suprotno.⁴⁷ „Često smo brak predstavljali na takav način da su njegov smisao ujedinjenja, poziv na rast u ljubavi i ideal uzajamnog pomaganja ostali u sjeni, a da se gotovo isključiv naglasak stavljao na dužnosti rađanja. Nismo isto tako osigurali dobro praćenje mladih bračnih parova u njihovim prvim godinama braka, s prijedlozima koji odgovaraju njihovom rasporedu, njihovu načinu razmišljanja i njihovim konkretnijim brigama.“⁴⁸ Mladi ljudi su pod

⁴⁴ Usp. AL, 31.

⁴⁵ Isto, 1.

⁴⁶ Usp., Isto, 7.

⁴⁷ Isto 36.

⁴⁸ AL, 36.

velikim pritiskom življenja u kulturi koja ih odvraća od zasnivanja obitelji, zbog straha neizvjesnosti u budućnost. Razlozi za ne zasnivanje braka su često ekonomske naravi s nemogućnošću pronalaska posla za osiguranje prosperitetnog života buduće obitelji. U mnogim zemljama izražen je utjecaj ideologija koje žele omalovažiti brak i obitelj. Uz mnoge negativne primjere koji se svakodnevno predstavljaju u medijima i drugim sredstvima javnog priopćavanja, postoji također mnogo brakova koji su uspješni. Svakako bi bilo svrsishodno da Crkva koristi takve primjere koji postoje čak i kod mladih ljudi i obitelji koji stabilno plove kroz bračnu luku kao svjedočanstvo za ostale mlađe parove kako bi se oni mogli osvijestiti, ohrabriti i odvažiti za zasnivanje braka s vjerom i nadom kako je dobar i uspješan brak zaista moguć.⁴⁹ Na tom putu od iznimne je koristi sakramentalan način života i milosti koje se zadobivaju redovitim sakramentom pomirenja i euharistije, kako bi uspjeli nadići poteškoće koje neminovno dolaze u svakom zajedničkom življenju.⁵⁰ Crkveni način razmišljanja dugo je vremena počivao na usmjerenju prema doktrini i moralu kao temeljnim odrednicama bračnog i obiteljskog života bez poticanja na suradnju s milosti te se crkveno djelovanje u većini slučajeva u tome iscrpljivalo. Tome doprinosi stav ljudi da je sve u vezi braka prilično teško i zahtjevno, opterećenje koje će ih pratiti cijeli život. Naravno da je crkveni doktrinarni nauk nosivi temelj za razgovor o braku, ali ga se ne smije predstavljati kao teret, nego više kao dinamiku života koja teži vlastitom ostvarenju.⁵¹ „Mučimo se također dati prostor savjesti vjernika, koji usred svojih ograničenosti vrlo često odgovaraju što je bolje moguće na evanđelje, te su sposobni ostvariti svoje vlastito razlučivanje u složenim okolnostima. Pozvani smo odgajati savjesti, a ne težiti tome da ih zamijenimo.“⁵²

Obitelji koje se unatoč padovima u svakodnevnom životu, trude ustrajno živjeti uzor bračne ljubavi, zalog su za zahvalnost Bogu za optimističan pogled prema budućnosti.⁵³ „Sinodalna razmišljanja pokazuju nam da ne postoji stereotip idealne obitelji, nego izazovan mozaik sastavljen od više različitih stvarnosti, sa svim svojim radostima, nadama i problemima. Stanja koja nas brinu izazovi su za nas.“⁵⁴ Stoga se moramo čuvati opasnosti da stvarnost oko sebe gledamo negativistički, umjesto da u takvim prilikama tražimo mogućnost za novo evangelizacijsko

⁴⁹ Usp., Isto, 40.

⁵⁰ Isto, 38.

⁵¹ Isto, 37.

⁵² AL, 37.

⁵³ Usp., Isto, 57.

⁵⁴ AL, 57.

poslanje.⁵⁵ Ako uviđamo mnogobrojne teškoće, one su – kao što su ustvrdili kolumbijski biskupi – poziv „osloboditi u nama snage nade pretvarajući ih u proročke vizije, djela preobrazbe i kreativne oblike ljubavi.“⁵⁶

3. Perspektive rada s obiteljima u pastoralnom planu i programu

Nakon što smo u prvom poglavlju detektirali pojedine poteškoće na području pastoralna braka i obitelji, te u drugom poglavlju predočili ono što Učiteljstvo Crkve naučava o tim segmentima pastoralnog rada kao uzorno stanje u koje se treba ugledati, u trećem dijelu želimo promotriti koje su to konkretne mogućnosti poboljšanja te stvarnosti u Crkvi. Katolički nauk donosi nam idealnu sliku stanja braka i obitelji, a znamo da je ideal cilj kojem ustrajno treba težiti ali kojeg nije lako uvijek dostići. Stoga nam je potrebno promotriti što možemo konkretno učiniti u zadanim okolnostima života župe kao jedinice u okviru djelovanja pojedine biskupije, te plana i programa koji svaka razvijena župa mora imati. U tom smislu svaki je pojedinac (svećenik, đakon, redovnik, redovnica, laik) bitan, te je pozvan dati svoj obol za izgradnju „Kraljevstva nebeskoga“ (usp. Mt 13,24). Od iznimne je važnosti da svaka osoba unutar Crkve spozna svijest o važnosti krsnog svećeništva koje vrijedi za svakog pojedinca kako nam to tumači nauk Crkve, te u tom smislu organizirati sastanke i razgovore u svrhu formacije prikladnih osoba.⁵⁷ „To se može i treba raditi na nadžupnoj razini. Posrijedi je doista prijeka odgojna potreba, koja će uključivati cijelu zajednicu u različitim životnim dobima (djeca, mladež, odrasli). Župu smo zamislili kao kuću za sve upravo zbog različitosti ljudskih situacija (individualizacija i privatizacija vjere).“⁵⁸ U duhu Drugog vatikanskog koncila, Crkva je dužna ispitivati znakove vremena kako bi mogla ispunjavati zadaću i djelo samog Isusa Krista koji je došao na svijet da služi, a ne da mu drugi služe (usp. Mt 20,28). Te iste znakove vremena Crkva je dužna tumačiti u svjetlu Evanđelja da bi mogla dati odgovor ljudima o smislu životu i međuljudskim odnosima.⁵⁹ Znakove vremena treba prosuditi, procijeniti

⁵⁵ Usp., Isto, 57.

⁵⁶ AL, 57.

⁵⁷ Usp. Ivica Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi. Mogući protagonisti nove evangelizacije. Teološko pastoralna prosudba*, Crkva u svijetu, Split, 2021., 232

⁵⁸ Jurić, *Pokreti i nove zajednice u župi*, 232

⁵⁹ Usp. GS, 4.

i prikladno odgovoriti na njih. U smislu skrbi za obitelj primjereno bi ih bilo iščitavati u potrebi organiziranja župnog pastoralna u sinodalnom duhu koji odgovara potrebama župljana osnivanjem brojnih zajednica. Stoga je dužnost i obveza župnika formirati obiteljske zajednice kao dio župnih zajednica, a dužnost i obveza biskupijskih struktura je poticati pokretanje svih oblika organizacija koje promiču katolički nauk o braku i obitelji. S druge strane, dužnost i obveza vjernika laika je biti aktivan vinovnik župnih događanja u osmišljavanju obiteljskog pastoralna. U ovom segmentu vjernici laici djelotvornom prisutnošću, svojim znanjima i iskustvom doprinose izgradnji zajednice ali i osoba koje su u toj zajednici, napose mladih obitelji.

U tom smislu predstaviti ćemo pojedine modele djelovanja koji postoje na pastoralnom planu kojima se teži svesrdnoj brizi za mlade parove koji žele zasnovati obitelj, te već zasnovanim obiteljima koji žele svoj život usmjeriti prema Božjoj volji da bi mogli odgovoriti na onaj poziv Učiteljstva da žive svoj život u skladu s onim što to isto Učiteljstvo naučava, uz pomoć milosti Božje. Papa Franjo posebno naglašava važnost praćenja mladih supružnika u prvim godinama bračnog života kada su posebno krhki zbog raznih kriza koje ih zateknu, a za koje najčešće nisu pripremljeni te ne reagiraju dobro na iste.⁶⁰ „Pokazuje se sve važnijim pratiti bračne drugove u prvim godinama njihova bračnog života kako bi obogatili i produbili svoju svjesnu i slobodnu odluku da će jedno drugom pripadati i jedno drugo ljubiti do kraja života. Vrijeme zaruka često nije dovoljno dugo, odluka o sklapanju ženidbe zbog raznih se razloga ubrzava i, kao da sve to nije dovoljno, mladi sve kasnije sazrijevaju.“⁶¹

3.1. Osnivanje obiteljskih zajednica u župama

Na župnom pastoralnom planu postoje mogućnosti kojima se može kreirati sadržaj za sve uzrasne kategorije vjernika ali zasigurno u tom smislu prioritet treba staviti na rad s obiteljima, na poseban način s mladim obiteljima. U ovome dijelu želimo prikazati pojedine praktične smjernice za promjenu i popravak postojećeg stanja koje nije dobro, te nema optimistične prognoze za budućnost ukoliko se nastavi istim smjerom. Dakle, tematiku koju smo iznijeli u prvom poglavlju

⁶⁰ Usp., AL, 217.

⁶¹ Isto, 217.

želimo uz pomoć nauka Učiteljstva aktualizirati te pokušati dati neke modele rješenja za tu situaciju. Pokušat ćemo osvijestiti trenutno stanje uz davanje perspektiva za promjenu postojeće paradigme. Naime, potrebno je prije svega mlade muškarce i žene kvalitetno pripremiti pred ulazak u brak, a tome u najvećoj mjeri doprinosi ispravan roditeljski odgoj. Nadalje, nameće se i zahtjev prevenirati visok postotak rastavljenih brakova i uzlazni trend u tome smislu što nam pokazuju relevantni podaci iz prvog dijela ovog rada. Stoga je nužno mlade osobe odgajati da ne žive samoživo, nego da budu okrenuti prema bračnom pozivu i obiteljskom životu, otvoreni životu i rađanju djece te odgajanju svoga potomstva.

Situacija kod mladih danas je takva da žele na djelu vidjeti ono što se riječima propovijeda. O tome prikladno progovara papa Pavao VI. kada govori o svjedočanstvu života: “Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje, ili ako sluša učitelje sluša ih zato što su svjedoci”.⁶² Isus poslije navještaja blaženstava kod evanđeoske besjede na gori također daje poticaj učenicima da životom pokazuju ono što riječima navještaju: „Tako neka svijetli svjetlost vaša pred ljudima, da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima“ (Mt 5,16). Autor Prve Petrove poslanice također daje poticaj svojim čitateljima da djelima svjedoče kršćanstvo: „življenje vaše među poganima neka bude uzorno da upravo onim za što vas sada potvaraju kao zločince, pošto promotre vaša dobra djela, proslave Boga u dan pohoda.“ (1Pt 2,12). Sve ovo nas upućuje na izuzetnu važnost slaganja između onoga što poučavamo, i činimo. Te stvari mladi izuzetno dobro primjećuju i time se vode u vlastitim životima što može rezultirati time da se povedu za ispravnim primjerom i svoj život usmjere prema volji Božjoj. S druge strane, vidjevši neslaganje u onome što se propovijeda s onim što se živi, mogu se udaljiti od Crkve i prepustiti se življenju sukladno duhu ovoga svijeta. Stoga je izuzetno važno ponuditi mladima kvalitetan sadržaj na razini župnog pastorala prikladan njihovim duhovnim i intelektualnim dosezima. To bi bio prvi korak u organiziranju župnog pastorala prema potrebama mlađih uzrasnih kategorija župljana. Te mlade je potrebno u radu pravilno usmjeravati i odgajati za brak. O tome i *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj* govori: „Veoma važna uloga Crkve sastoji se u tome da obiteljima pomogne da djecu odgajaju u ozračju prave ljudske i kršćanske ljubavi, usađujući im u srce osjećaj za lijepo,

⁶² Pavao VI., *Evangelii nuntiandi - Naviještanje evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., br. 41.

pravedno, plemenito, nesebično, za istinsku ljubav i sposobnost za žrtvu, za ispravno shvaćanje i pristup vlastitoj i tuđoj spolnosti te za ostvarenje čovjeka kao spolnog bića.“⁶³

Ovaj oblik rada s kršćanskim obiteljima možemo promatrati kao svojevrsan način mistagogije, odnosno mistagoške kateheze u okviru sinodalnog oblika pastoralnog organiziranja župne zajednice. Tu dolazimo do potrebe osnivanja obiteljske zajednice te konkretnog i konstantnog rada s njima. Tu veliku ulogu ima župnik koji upravlja župnom zajednicom i vodi je kao pastir svoje stado (usp. Iz 40, 11). Članovi obiteljske zajednice su također potpora jedni drugima, u radosnim i sretnim trenucima, ali i u onim trenucima kada nastupe problemi i dođu teškoće. Takav oblik ponašanja i djelovanja utječe i na djecu koja su u takvome okruženju te imaju prigodu vidjeti dobar primjer koji ih formira. Potrebno je da se članovi obiteljske zajednice što češće druže, da su zajedno, te pomažu jedni druge u svakodnevnici. Navedeni *Direktorij* o tome ističe: „U tome je smislu osobito važan upravo sustavni posliježenidbeni pastoral, jer je kvalitetan rad s bračnim parovima i obiteljima najbolji oblik promicanja i ostvarenja „dalje priprave za ženidbu“. Prateći svaki bračni par, počevši od njihova vjenčanja, pastoralna briga Crkve pomaže razvoj njihove bračne i obiteljske ljubavi, koja je temeljni preduvjet zdravog odgoja djece.“⁶⁴

Dakle, daljnji korak bi bio pratiti te mlade nakon ulaska u brak osnivanjem obiteljskih zajednica. Mons. Marin Barišić, nadbiskup Splitsko-makarske nadbiskupije (u daljnjem tekstu: SMN) je 2002. godinu proglasio „Godinom župe“. U proslavi te godine iznimna pozornost stavljena je na organiziranje i ustrojavanje raznih zajednica na razini župa na biskupijskom području. Mons. Barišić tom prigodom je dao naputak preko biskupijskog Pastoralnog vijeća da se u svim župama na području SMN osnuju obiteljske zajednice, poglavito u onim župama koje okupljaju veći broj župljana. Ovaj naputak je bio u formi preporuke, ali i obveze.⁶⁵ Nažalost, obiteljske zajednice u mnogim župama nisu zasnovane. Taj dio pastorala je očito zanemaren, i na njemu je potrebno poraditi. Ono što smo vidjeli u prvom poglavlju kao uzrok negativnim aspektima na području pastorala braka i obitelji (smanjenje broja zasnovanih brakova, povećanje

⁶³ Hrvatska biskupska konferencija, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002, br. 41

⁶⁴ Isto, br. 41.

⁶⁵ Usp. Anđelko Domazet, Drago Šimundža, *Upute za osnivanje obiteljske zajednice u župi.*, u: *Vjesnik Splitsko-makarske nadbiskupije* (u nastavku: VSMN) (2002.), 2, 17. <https://smn.hr/nadbiskupija-2/vjesnik/2002/2002-2>

dobi za ulazak u brak te povećanje rastava), je da nedostaje sustavan rad u župnom pastoralu s bračnim supružnicima, poglavito s mladim obiteljima.

Nažalost, ova skupina je zanemarena u župnom pastoralnom radu, te u većini župa nema sustavnog kvalitetnog sadržaja koji bi im se mogao ponuditi. Taj sadržaj bi podrazumijevao neke specifične ponude za obitelji, izvan redovitog, takozvanog općeg pastorala. Postoje neki dobri primjeri takvog organiziranja ali, nažalost, takvi su primjeri češće iznimka a ne pravilo. To se može riješiti organiziranjem župnog pastorala prema potrebama župljana u smislu osnivanja obiteljske zajednice i održavanja redovitih susreta. Ti susreti mogu biti organizirani na tjednoj razini, svako dva tjedna, ili na mjesečnoj razini. Kod organizacije susreta mogle bi se obrađivati razne teme iz područja pastorala braka i obitelji da bi se kršćanskim supružnicima pomoglo u praćenju prema njihovom nastojanju da žive svoj život u skladu s Božjim zapovijedima i onim što Crkva naučava. Svaka obitelj ima neke vrste poteškoća i problema u svome življenju i djelovanju, stoga su često potrebne savjetovanja sa stručnim pojedincima s kojima bi mogli zajednički pronaći rješenja za svoje tegobe. Isto tako ljudi kao društvena bića su potrebni druženja pa i neobaveznog razgovora sa pojedincima koji su u istoj poziciji kao i oni. Mlade obitelji na poseban način su u tome smislu ranjive, pa su potrebne razgovora koji može biti refleksija njihovih stanja i osjećanja. Probleme kroz koje prolaze pojedinci i obitelji najbolje mogu razumjeti one osobe koje su kroz to već prošle ili se trenutno nalaze u takvim situacijama pa traže svojevrсна rješenja svojih nedoumica i problema.

Pastirima Crkve koje u župama predstavljaju župnici je dužnost duhovno pratiti mlade bračne parove kroz obiteljske zajednice koje bi se dobro strukturiralo, da imaju kvalitetno vlastito vodstvo te odgovarajuću duhovnu brigu i skrb. Pri postizanju toga cilja od velike pomoći im mogu biti vjernici laici koji aktivno sudjeluju u župnom životu i koji zajedno sa svećenicima, redovnicima i redovnicama čine uspješan pastoralni model u sinodalnom duhu. O tomu i *Presbiterorum ordinis* govori: „Neka prezbiteri iskreno priznaju i neka promiču dostojanstvo laika, poseban udio što ga laici imaju u poslanju Crkve. Isto tako neka brižno poštuju dužnu slobodu koja svima pripada u građanskom društvu. Laike trebaju rado saslušati i njihove želje bratski ocijeniti, priznajući

njihovo iskustvo i mjerodavnost na različitim područjima ljudske djelatnosti, da bi tako mogli zajednički s njima razabirati znakove vremena.“⁶⁶

3. 2. Model Obiteljske zajednice u župi Gospe od Otoka u Solinu

Ogledni primjer organiziranja i strukturiranja određene obiteljske zajednice postoji u župi Gospe od Otoka u Solinu. Voditelji i animatori ove zajednice trude se zanimljivim temama, i gostima koji progovaraju o aktualnoj tematici u društvu, a koja se tiče obitelji, privući bračne supružnike. Zasižno samoj organizaciji susreta prilično pridonose župni infrastrukturni objekti u vidu nove crkve prigodno posvećene baš Svetoj obitelji i pripadajući pastoralni centar sa dvoranama koje su pogodne za organizaciju ovakvih okupljanja. Za kvalitetno vođenje cijele zajednice, treba istaknuti aktualne svećenike koji djeluju u župi, župnika i župne vikare. Također vrijedi spomenuti prethodne župnike i župne vikare koji su prije djelovali u župi, a svojim su pastoralnim nastojanjima i radom započeli s okupljanjem obitelji. Svećenici djeluju u suradnji s vjernicima laicima koji su se stavili na raspolaganje za župne potrebe, te ulažu svoje znanje i vrijeme u organizaciju i koordinaciju susreta s ostalim vjernicima.

Ono što je znakovito, a u čemu stoji odgovor odakle toliko entuzijazma za okupljanje mladih obitelji je titula koju grad Solin nosi posljednjih godina – titula grada Prijatelja obitelji. Grad Solin može se pohvaliti nazivom „najmlađeg grada“ u Hrvatskoj s pozitivnim brojevima kojima se iskazuje dobna struktura stanovništva u gradu.⁶⁷ Prosječna dob stanovnika grada Solina je 39,4 godine. Također vrlo visoko, na drugom mjestu, kotira i kod udjela djece i mladih u populaciji. Tako je postotak stanovnika od 0 do 19 godina u gradu Solinu 24,1%.⁶⁸ Svi ovi podaci daju dobre temelje za apostolat obitelji u solinskoj župi.

Ovakav vid zajedničkog okupljanja ima mnoge komparativne prednosti u svome djelovanju i organiziranju. Prikladan oblik obavještanja je svakako jedna od tih prednosti. Svakodnevne

⁶⁶ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Presbiterorum ordinis. O službi i životu prezbitera*, u: *Drugi vatikanski koncil. Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., br. 9.

⁶⁷ Usp. Turistička zajednica grada Solina, Preuzeto s: <https://www.solin-info.com/znamenitosti/solin-danas/sretni-grad-uz-jadro>, (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁶⁸ Usp. Gradonačelnik.hr, Preuzeto s: <https://gradonacelnik.hr/10-najboljih/prosjecna-starost-u-hrvatskim-gradovima-45-godina-evo-koji-su-gradovi-najmladi-i-gdje-ima-najvise-djece-i-mladih/> (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

obavijesti dolaze preko suvremenih načina komuniciranja kao što su *facebook*, *instagram*, *tik tok* te su uvijek aktualne poruke na aplikaciji *whatsapp* gdje postoje zajedničke grupe u kojima se lako izmjenjuju trenutne obavijesti. Ali prije svega osnovna komunikacija i glavne obavijesti šalju se preko ambona na svakidašnjim svetim misama, a posebno na svečanim, nedjeljnim euharistijskim slavljinama. Ambon na ovaj način i dalje ostaje najvažnije i najsnažnije sredstvo evangelizacije, kao temeljni medij u prenošenju poruke Radosne vijesti svim župljanima. S njega se naviješta Riječ Božja, izriče homilija ili prigodno razmišljanje na svetopisamske tekstove. Imamo također prigodu vidjeti kako ambon dobro služi za slanje prikladnih i prigodnih poruka povezanih s pastoralnim aktivnostima župe, te time bez obzira na sveopću široku upotrebu modernih sredstava priopćavanja, zauzima bitno mjesto u katehizaciji. Kao sredstvo komuniciranja koje se učestalo upotrebljava i na kojem postoje brojne relevantne informacije za život župe je župni *facebook* profil.⁶⁹

U ovom dijelu rada obradit ćemo period koji se odnosi na proteklih 18 mjeseci (godinu i pol) apostolata obitelji u župnoj zajednici Gospe od Otoka, iako se ona okuplja kroz duži period i postoji više sadržaja koji se može obuhvatiti. Zajednica u župi susreće se na redovitoj razini svake treće subote u mjesecu i kod tih okupljanja postojala su u pojedinim razdobljima dva modela; „mlade obitelji“ i „starije obitelji“. Sada su oni ujedinjeni. Na susretima se obrađuju brojne aktualne teme od kojih izdvajamo slijedeće: „Obitelj i svetost“, „Stoga će čovjek ostaviti oca i majku da prione uza svoju ženu“, „Imamo li odgovor(nost)-nasilje i ovisnost“, „Ljubav kao žrtva“, „Bračna komunikacija“, „S koljena na koljeno (koje naučene obrasce ponašanja i razmišljanja prenosimo svojoj djeci, a možda su štetni i više ne služe)“, „Djeca ne prilaze tužnim licima (odgoj djece)“, „Prtljaga koju sam donio u brak“ i brojne druge.⁷⁰

Pojedini obiteljski susreti u župi budu osmišljeni u formi klasičnog molitvenog susreta koji se sastoji od pobožnosti klanjanja Presvetom oltarskom sakramentu, molitvi krunice, slavljenju, te kasnijem obiteljskom druženju.⁷¹ Tu su također i brojna svjedočanstva i nagovori bračnih parova kojima osobnim, iskrenim primjerom žele drugim parovima približiti realan pogled na život bračnog jedinstva i obiteljske zajednice. Tim primjerom prije svega žele ohrabriti ostale bračne

⁶⁹ Usp. *Facebook* Župe Gospe od Otoka, <https://www.facebook.com/ZupaGospeodOtoka>, (Datum pristupa 17. 08. 2024.)

⁷⁰ Usp, Isto, (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁷¹ Usp., Isto, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=435836042291264&set=a.202458505629020> (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

drugove, koji vjerojatno imaju iste ili slične poteškoće u svakodnevnom životu, na ustrajnost u bračnom pozivu, uz oslanjanje na Božju pomoć. Nakon ovih svjedočanstava redovito se održe zajednička druženja gdje svi u opuštenoj atmosferi mogu porazgovarati, izmijeniti osobna iskustva, postaviti pitanja, ohrabrivati jedni druge, biti potpora. Svaki susret u redovitim okolnostima počinje euharistijskim slavljem. Model Obiteljske zajednice u Solinu je prava škola odgoja u kojoj roditelji koji su primili određene milosti i darove Duha Svetoga, dalje svoju djecu formiraju u školi Svete nazaretske obitelji Isusa, Marije i Josipa. Kod organizacije susreta, postoji mogućnost za čuvanje djece starije od tri godine onih roditelja koji će sudjelovati na susretu. Ovo je doista vrijedno iz razloga da bi se otac i majka mogli posvetiti tome susretu na vlastitu duhovnu izgradnju, a sve kako bi dobra koja su primili mogli prenijeti na svoju vlastitu djecu.⁷²

Svake druge nedjelje u veljači obilježava se Svjetski dan braka, stoga je i u župi Gospe od Otoka kao dio obiteljskog pastoralara organizirana svečana proslava toga Dana. Ove, 2024. godine taj dan se održao 11. veljače svečanim euharistijskim slavljem nakon kojeg je održana obnova bračnih obećanja.⁷³ Uz bračne parove iz Solina, euharistijskom slavlju prisustvovalo je i dvadeset četvero bračnih parova iz župe u Metkoviću. „S rukom u ruci i gledajući jedno u drugo, obnovili su svoje bračne zavjete potvrđujući tako međusobnu ljubav koju su prije različitog broja godina okrunili sakramentom ženidbe.“⁷⁴

U okviru župe Gospe od Otoka u Solinu postoje i drugi sadržaji koji izravno nisu dio Obiteljske zajednice, ali su svojim sadržajem u većini segmenata povezani s njenim aktivnostima u širem smislu. Kao prvi takav događaj napominjemo susret osoba otvorenih za katolički brak, gdje neudane djevojke i žene, i neoženjeni muškarci imaju prigodu upoznati svoga potencijalnog budućeg supružnika, družiti se s njim i možda zasnovati brak.⁷⁵ Kao hvalevrijedan sadržaj namijenjen katoličkim muškarcima napominjemo molitvenu grupu pod nazivom „Straža sv. Josipa“. Srijedom u 6:00 sati ujutro imaju svoj susret prilikom kojeg postoji mogućnost za

⁷² Usp., Isto, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/ZupaGospeodOtoka/posts/477755468099321>, (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁷³ Usp., Isto, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=397621189446083&set=a.202458505629020>, (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁷⁴ Preuzeto s: <https://www.facebook.com/share/Lgf3acPwMrYUYjWx/>, (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁷⁵ Usp. Isto, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=204851135277377&set=a.106392851789873>, (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

isповijed te pobožnost klanjanja Presvetom oltarskom sakramentu.⁷⁶ Postoji još sadržaja koji čine dio obiteljskog pastoralna u širem smislu stoga navodimo i ponudu za djecu. U širem kontekstu Obiteljske zajednice u župi Gospe od Otoka za najmlađe članove obitelji organizira se ljetno molitveno druženje. U srpnju 2024. godine na dnevnoj razini organizirani su susreti druženja pod nazivom „Ljetni oratorij – s Isusom na moru“ za djecu od 4. do 8. razreda osnovne škole. Ovi susreti su zamišljeni po uzoru na salezijansku mladež gdje se djeca pravilno usmjeravaju u formativnom smislu uz molitvu i igru. U tu svrhu pribavljeni su mnogi sportski rekviziti za uspješnije animiranje susreta u vrućim ljetnim danima. U četiri susreta tijekom sedmog mjeseca kroz priču u kreativnom radu obradile su se slijedeće teme. „Što ste ulovili?“, „Koja oluja?“, „Hoće li potonuti?“, „Što je za doručak?“. ⁷⁷ U jesensko-zimskom periodu kada su dani hladniji, prije početka Došašća 2023. godine organiziran je događaj pod nazivom „Čokolada s Kraljem“. Uz topli napitak vruću čokoladu, susret je zamišljen kao druženje uz slikanje i grickalice kao divna ponuda za djecu od 5. do 7. razreda osnovne škole. U molitvenom ozračju druženja s Kraljem Isusom, te uz prigodno animiranje, djeca su imala priliku likovno se izraziti i na taj način obogatiti svoj duhovni život u formativnoj dobi.⁷⁸

Jedan od kvalitetnih sadržaja za odrasle koji velikim dijelom pohađaju susrete Obiteljske zajednice u župi Gospe od Otoka u Solinu su i biblijske kateheze pod nazivom „O Riječi je riječ“, koji je osmišljen kao projekt Katehetskog ureda SMN u suradnji sa župom Gospe od Otoka. Biblijska grupa okuplja se u župi od listopada 2022. godine, u dvorani pastoralnog centra gdje se u ozračju molitve i razmatranja Svetog pisma zajedno čitaju odabrani dijelovi. Odabirom biblijskih tekstova koji slijede misna čitanja naredne nedjelje radi se kvalitetna priprava za liturgijsko slavlje najvažnijeg dana u tjednu.⁷⁹ „Uz stručno teoretsko tumačenje biblijski tekstovi obrađivat će se i pomoću kreativnih metoda izražavanja koje pretpostavljaju aktivno sudjelovanje polaznika s ciljem da se stvori interakcija između biblijskoga teksta i svakodnevnog osobnog života.“⁸⁰

⁷⁶ Usp. Isto, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=213377251091432&set=a.106392851789873> (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁷⁷ Usp. Isto, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/ZupaGospeodOtoka/posts/483268660881335> (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁷⁸ Usp. Isto, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/share/tE6ibZYa1JycuTHE/> (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁷⁹ Usp. Katehetski ured SMN, Preuzeto s: <https://www.katehetski-nadbiskupija-split.net/susreti-s-rijecju/o-rijeci-je-rijec>, (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁸⁰ Katehetski ured SMN, Preuzeto s: <https://www.katehetski-nadbiskupija-split.net/susreti-s-rijecju/o-rijeci-je-rijec> (Datum pristupa: 17. 08. 2024)

U Solinu se već dugi niz godina organiziraju i pripreve za sakrament ženidbe. U sklopu pastoralnog centra župe Gospe od Otoka organizira se zaručnički tečaj na mjesečnoj razini, a organiziranje vodi SMN kao dio priježenidbenog pastorala.⁸¹

3. 3. Model „2=1“ - Skac Split

Priprava za sakrament ženidbe je iznimno važna, stoga je potrebno uložiti svaki napor na različitim razinama djelovanja Crkve, počevši od biskupijske, župne pa do katoličkih udruga vođenih zauzetim vjernicima laicima. Jedna od takvih udruga je Studentski katolički centar Split (u daljnjem tekstu Skac_St). „Studentski katolički centar Split je neprofitna udruga civilnog društva osnovana 2010. godine na inicijativu studenata i radničke mladeži s ciljem promicanja kršćanskih vrijednosti i socijalnog nauka Crkve. Udruga djeluje na području Grada Splita i šire okolice. Kroz volontiranje, formaciju, edukaciju, rekreaciju i druženje mladima se pruža trajna duhovna formacija, prilika za osobni rast i usavršavanje za društvenu uključenost „⁸²

U okviru ciljeva udruge nastao je projekt koji je usko vezan uz pastoral braka i obitelji. „Projekt 2=1 nastao je u Splitu 7. 3. 2017. godine, suradnjom Studentskog katoličkog centra Split i Hrvatske zajednice bračnih susreta. Projekt je započeo s mišlju da zaručnički tečaj, premda je koristan, ipak nije dovoljnog trajanja da bi nas kvalitetno uveo u brak.“⁸³ Ovaj projekt predstavlja jedan od najkvalitetnijih sadržaja za mlade osobe, i za mlade obitelji na širem području grada Splita. Kao što je već naglašeno u prethodnim poglavljima mladi se često nalaze u vlastitim traženjima, stoga im je bitno ponuditi kvalitetan materijal za njihov rad na sebi u vidu raznih programa. Misija ove udruge i projekta je vlastita izgradnja svakog pojedinca, a kao nadgradnja dolazi formiranje zajedničkih parova. „Pomoći mladima da prepoznaju i njeguju ljudsko dostojanstvo kod sebe i drugih, otkrivaju svoju svrhu i poziv na autentičnost kroz društveni angažman, volonterstvo, duhovnu formaciju, tjelesnu aktivnost, njegovanje kršćanskih vrijednosti i sebedarnu ljubav –

⁸¹ Usp. Facebook Župe Gospe od Otoka, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=383903154151220&set=a.202458505629020> (Datum pristupa: 17. 08. 2024.)

⁸² Skac_st, Preuzeto s: <https://skac.st/o-nama/>, (Datum pristupa: 20. 08. 2024.)

⁸³ Skac_st, Preuzeto s: <https://skac.st/dva-jednako-jedan/>, (Datum pristupa: 20. 08. 2024.)

ljubav koja služi.“⁸⁴ Treba istaknuti da članovi udruge redovito oglašavaju susrete preko svojih sredstava priopćavanja kao što su web stranica udruge, *facebook* stranica, *instagram* profil, te *youtube* kanal.

Susret se održava za vrijeme akademske godine, prvog utorka u mjesecu u Franjevačkom Klerikatu u Splitu. Osmišljen je tako da prva točka bude euharistijsko slavlje, potom slijedi predavanje nakon kojeg često bude osmišljen rad u grupama. Euharistijska slavlja redovito animiraju katolički glazbeni sastavi, koji svoje nastupe imaju i u pauzama predavanja koja slijede poslije svete mise te time obogaćuju čitavi susret.⁸⁵ „S ciljem bolje pripreme za bračni i obiteljski život projekt okuplja mlade od 18-35 godina na mjesečnim predavanjima koje održavaju gosti predavači; stručnjaci iz raznih područja poput psihologije i teologije, kao i bračni parovi koji posvjedoče svoje iskustvo bračnog suživota.“⁸⁶

Osnovni cilj ovog projekta je da se mladi druže, upoznaju, zaljube, i da ukoliko već nisu u braku, zasnuju bračni odnos. Na tom je tragu i naziv ovog projekta „2=1“ što znači „dvoje su jedno“.⁸⁷ Ovaj model bračnog i obiteljskog apostolata ima izravno biblijsko utemeljenje u Knjizi Postanka, u drugom izvještaju o stvaranju poznatom kao jahvističko izvješće. Bog je nakon stvaranja svih životinja na zemlji i u zraku uvidio da čovjeku nema pomoći kao što je on sam.⁸⁸ „Jahvističko izvješće (Post 2,18-23) pretpostavlja veseli odnos ljubavi između muškarca i njegove žene; taj susret i odnos oslobađa čovjeka od ubitačne i nepodnošljive osamljenosti (Post 2,18a); partner se tu određuje kao pomoć koja odgovara čovjeku, i koja mu je primjerena (r.18b).“⁸⁹ Takva pomoć ne postoji unutar životinjskog okoliša te čovjek biva usamljen. Odnos uzajamne povezanosti muškarca i žene pretpostavlja dvije jednakopravne osobe, stoga muškarac ugledavši ženu koja se pojavila ushićeno izjavljuje: „Gle, evo kosti od mojih kostiju“ (Post 2,23).⁹⁰ „U tom ushitu ljubavi čovjekova situacija osamljenosti nalazi svoj kraj. Dakle, čovjek je stvoren da bude pomoć drugom čovjeku, da uspostavi s njim odnos ljubavi.“⁹¹ Vrhunac stvaranja žene od

⁸⁴ Skac_St, Preuzeto s: <https://skac.st/o-nama/> (Datum pristupa: 20. 08. 2024.)

⁸⁵ Usp. Facebook Skac_St, Preuzeto s: <https://www.facebook.com/share/fAGuogRFF6RrF1fi/>, (Datum pristupa: 20. 08. 2024.)

⁸⁶ Skac_St, Preuzeto s: <https://skac.st/dva-jednako-jedan/>, (Datum pristupa: 20. 08. 2024.)

⁸⁷ Usp. Skac_St, Preuzeto s: <https://skac.st/category/dvoje-su-jedno/> (Datum pristupa: 20. 08. 2024.)

⁸⁸ Usp. Vugdelija, *Čovjek i njegovo dostojanstvo u svjetlu Biblije i kršćanske teologije*, 156.

⁸⁹ Isto, 156.

⁹⁰ Usp. Isto, 156.-157.

⁹¹ Isto, 157.

čovjekovih kostiju je u Božjem nalogu da čovjek ostavlja oca i majku da bude uz svoju ženu i da njih dvoje budu jedno tijelo (usp. Post 2,24). Ovdje jasno vidimo da su dvoje jedno („2=1“), kao što navodi i ime ove hvalevrijedne inicijative.

Teme koje se obrađuju na susretima redovito su povezane s apostolatom obitelji od kojih izdvajamo slijedeće: „Muževnost vs ženstvenost“, „Prirodno planiranje obitelji“, „Temelji kvalitetne veze“, „Teologija tijela“, „Novi dan, isti brak“, Brak sakrament, a ne papir“. ⁹² Ovo je samo dio tema mjesečnih susreta u posljednjih šest mjeseci 2024. godine. Postoji puno veći broj tema koje su dosada obrađene. Među njima se jasno može vidjeti aktualnost trenutka te važnost obrađene tematike vezane uz pastoral braka i obitelji. Zsigurno, ovo je najkonkretniji projekt koji doprinosi kvalitetnoj formaciji mladih osoba i bračnih parova. Za sve one koji nisu bili u mogućnosti sudjelovati na nekom od susreta, mnogi od njih mogu se pronaći i pogledati na *youtube* kanalu Skac_St. ⁹³

⁹² Usp. *Instagram* Skac_St, Preuzeto s: https://www.instagram.com/skac_st/ (Datum pristupa: 20. 08. 2024.)

⁹³ *Youtube* Skac_St, <https://www.youtube.com/@skacst7915/videos>

Zaključak

Na temelju iznesenih podataka slobodni smo zaključiti da ljudi bez obzira na sve poteškoće na području pastoralne braka i obitelji ipak još drže do braka, i zasnivaju obitelji. To možemo zaključiti i iz podataka o broju zasnovanih brakova posljednjih godina. Unatoč raznim oscilacijama ipak je postojan broj sklopljenih brakova, bilo sakramentalnih ženidaba, bilo građanskih brakova. Prema predloženim rezultatima ispitivanja javnog mnijenja kroz ankete možemo zaključiti da bez obzira na utjecaj raznih faktora koji su utjecali na to da se brak kao sakrament i institut relativizira, ipak ispitanici podržavaju brak kao temeljnu ćeliju društva i vrednotu koju cijene.

Vrijedi primijetiti da je tkz. zlatno razdoblje za sklapanje braka bila 2007. i 2008. godina uzimajući podatke za naša promatrana razdoblja, odnosno posljednja dva desetljeća. U većini predloženih statističkih pokazatelja i izvještaja do tog vremena postojao je svojevrsan uzlazan trend koji je svoj vrhunac imao upravo u te dvije godine, da bi nakon toga relevantni podaci pokazivali silazan trend. Vjerojatno za to ima razloga i u povoljnoj ekonomsko-političkoj situaciji koja bitno doprinosi ljudima da se odvaže uploviti u bračnu luku, zasnovati obitelj i roditi djecu. Možda bi vrijedilo to razdoblje i podatke dublje promotriti na nacionalnoj razini u suradnji s demografima, statističarima i drugim zainteresiranim stručnjacima.

Na tragu optimističnog pogleda pape Franje u pobudnici *Amoris Laetitia*, pastoral braka i obitelji vidimo kao veliku priliku i mogućnost (ali i obvezu) na župnom pastoralnom planu, bez obzira na mnoge padove. U tom smislu, u ovom radu izbjegavali smo koristiti termin problematika da bi označili govor o ovim uzvišenim stvarnostima, te smo koristili izraze tematika, prigoda i izazov kao pozitivan vid govora o ovoj zbilji. Broj rastavljenih bračnih supružnika kao poseban vid pastoralnog rada možemo nazivati problematikom i teškoćom koju treba rješavati zajedno s njima, ali brak i obitelj koji su od Boga utemeljena i posvećena blagodat ne bi smjeli tako nazivati.

Na kraju, svakako su za pohvalu pozitivni primjeri pastoralnog rada u župi Gospe od Otoka u Solinu koja se može pohvaliti Obiteljskom zajednicom koja funkcionira na respektabilnoj razini u svakom smislu; organizacije same strukture susreta i infrastrukture. Ova zajednica može poslužiti kao ogledni primjer rada s obiteljima. Također mogli smo i vidjeti prikaz vjerojatno najboljeg sadržaja za mlade obitelji na području SMN koji organizira Skac_Split. Njihov program „2=1“

(dvoje je jedno) pruža konkretne primjere bračnog života u suradnji s milosti Božjom, u vidu mjesečnog okupljanja mladih i mladih bračnih parova koji tako dobivaju kvalitetan sadržaj za život. Ovakvi primjeri daju zalag za pogled pun nade u svijetlu budućnost pastorala braka i obitelji ukoliko i drugi vjernici krenu tim putem.

Bibliografija

Izvori (Crkveni dokumenti i važnija djela):

1. BIBLIJA, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2018.
2. CODEX IURIS CANONICI – ZAKONIK KANONSKOG PRAVA (27. studenog 1983.), proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., s izvorima, Glas koncila, Zagreb, 1996.
3. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes*. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, u: *Drugi vatikanski koncil. Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., 619.-683.
4. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen Gentium*. Dogmatska konstitucija o Crkvi, u: *Drugi vatikanski koncil. Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., 91.-205.
5. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Presbiterorum ordinis*. O službi i životu prezbitera, u: *Drugi vatikanski koncil. Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998., 561.-619.
6. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za obiteljski pastoral Crkve u Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002.
7. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Zagreb, Glas Koncila, 2016.
8. LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD MIROSLAV KRLEŽA, *Hrvatski Opći Leksikon*, Zagreb, 1996.
9. PAPA FRANJO, *Amoris laetitia. Posinodalna apostolska pobudnica o ljubavi u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2017.
10. PAPA FRANJO, *Evangelii gaudium. Apostolska pobudnica o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2013.
11. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi - Naviještanje evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000.

Literatura (knjige, znanstveni radovi i članci)

1. ALINČIĆ, Mira, Bakarić Abramović, Ana, Hrabar, Dubravka, Jakovac Lozić, Dijana, Korać, Aleksandra, *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2001.
2. ANTUNOVIĆ, Ivan, *Sakrament ženidbe*, Filozofsko teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2009.

3. BALOBAN, Josip, Črpić, Gordan, Ježovita, Josip, *Vrednote u Hrvatskoj od 1999. do 2018. prema European values study, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2019.*

4. BALOBAN, Josip, Nikodem, Krunoslav, Zrinščak Siniša, *Vrednote u Hrvatskoj i Europi komparativna analiza, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014.*

5. BALOBAN, Josip, Šimunović, Josip, Nikodem, Krunoslav, *Bitne vrednote za uspješan brak u Hrvatskoj (EVS – 2008.) saznanja i poticaji za djelovanje, u: Bogoslovska smotra, 80 2010. br. 2, 597.-622., <https://hrcak.srce.hr/clanak/85422>*

6. ČONDIĆ, Alojzije, *Obitelji, gdje si?, Crkva u svijetu, Split, 2018.*

7. DOMAZET, Anđelko, Šimundža, Drago, *Upute za osnivanje obiteljske zajednice u župi, u: Vjesnik Splitsko-makarske nadbiskupije (2002.), 2, 17.-20. <https://smn.hr/nadbiskupija-2/vjesnik/2002/2002-2>*

8. JURIĆ, Ivica, *Pokreti i nove zajednice u župi. Mogući protagonisti nove evangelizacije. Teološko pastoralna prosudba, Crkva u svijetu, Split, 2021.*

9. LAJIĆ, Ivan, Mišetić, Roko, *Fertilitet, natalitet i ukupno kretanje stanovništva otoka u razdoblju između 1981. i 2001. godine, Stanovništvo Hrvatske - dosadašnji razvoj i perspektive / Dražen Živić, Nenad Pokos, Anka Mišetić (ur.). Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2005., 211.-226.*

10. ŠKALABRIN, Nikola, *Ženidba. Pravno pastoralni priručnik, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Teologija u Đakovu, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet, Đakovo, 1995.*

11. VUGDELIJA, Marijan, *Čovjek i njegovo dostojanstvo u svjetlu Biblije i kršćanske teologije, Služba Božja Makarska, Split, 2000.*

Mrežne stranice

1. Europsko Vijeće, Vijeće Europske Unije,

<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/coronavirus-pandemic/>

2. DZS, <https://web.dzs.hr/demography/bloc-4a.html?lang=hr>

3. DZS, <https://dzs.gov.hr/vijesti/ima-li-mjesto-stanovanja-utjecaja-na-sklapanje-braka/1784>

4. DZS, <https://dzs.gov.hr/vijesti/od-kolijevke-do-punoljetnosti-sve-prati-statistika/1705>

5. Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_NIND__custom_684975/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=c708cdbf-c5c0-434f-af18-2281ac691d98

6. Facebook Župe Gospe od Otoka, <https://www.facebook.com/ZupaGospeodOtoka>
7. Gradonačelnik hr, <https://gradonacelnik.hr/10-najboljih/prosjecna-starost-u-hrvatskim-gradovima-45-godina-evo-koji-su-gradovi-najmladi-i-gdje-ima-najvise-djece-i-mladih/>
8. IKA, <https://ika.hkm.hr/dokumenti/propovijed-pape-benedikta-xvi-na-slavlju-s-obiteljima/>
9. Instagram Skac_St, https://www.instagram.com/skac_st/
10. SMN, <https://smn.hr/nadbiskupija2/statistika?highlight=WyJzdGF0aXN0aWthII0=>
11. Solin info, <https://www.solin-info.com/znamenitosti/solin-danas/sretni-grad-uz-jadro>
12. Skac_St <https://skac.st/>

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja sveučilišnoga magistra/magistrice _____, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo moga vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

Abstract

Pastoral guidance of families within a local Church

Because of its importance and relevance throughout all times, the topic of pastoral care of the family and marriage is the subject of numerous studies, research, and academic writings. In this paper, we sought to assess the current state of pastoral care of the family and marriage, examine what the Magisterium of the Catholic Church says on this matter, and identify specific pastoral initiatives that could be implemented to improve the present situation. In this context, we investigated how many people still believe in the sacrament and institution of marriage, the data on the formation of new marriages, and the percentage of those initiating annulment processes. We presented in this paper what the Magisterium documents say about pastoral care of the family and marriage on both universal and local Church levels. We covered what the Bible teaches about this issue, with special attention to the messages expressed by the current Pope Francis in his documents. We also presented several successful models of pastoral activity in the second part of the paper as concrete examples of pastoral care of the family and marriage. Among them are the Family community in the parish of Our Lady of Otok in Solin and the “2=1” (two are one) project by the Student Catholic Centre. These represent an appropriate form of pastoral and spiritual guidance of the youth, young couples, and young families.

Key words: *pastoral care, marriage, family, Church, Magisterium of the Catholic Church, guidance, family community, youth, parish*